

SÓOKY LÁSZLÓ

CSÜCSOK ÉS SZAKADÉKOK

A KOMÁROMI JÓKAI SZÍNHÁZ TISZTÚJÍTÁS CÍMŰ ELŐADÁSÁRÓL

Rendezőnk túlságosan bízott Nagy Ignác történetében és túlságosan bízott Parti Nagy Lajos vitathatatlanul nagyszerű szövegátiratában. E kettő, így együtt, s Varga Emese kitűnő ízléssel végrehajtott dramaturgiai munkája, valamint a színészek túlnyomó többségének remek teljesítménye okot adott arra, hogy hosszú idő elteltével újra színháznak örvendhesünk Komáromban. Volt, aki örvendett, s volt, aki nem annyira.

Akik nem ujjongtak, nyilván szakmai hiányosságokat fedeztek fel egy-egy jelenetben, aminek fő okai a szenvtelenség, a rendezői kockázatvállalás hiánya, a női főszereplő téves kiválasztása, a kosztümözés jóindulatú hanyavetisége, valamint a díszlet, mely kiszolgálta ugyan az előadást, de nem képezett harmóniát a szövegből leképezhető történeti tájjal.

Keszég szándéka az első pillanattól kezdve egyértelmű és olvasható: kizárta

az olcsó sikert ígérő aktuálpolitizálást. Az arányoknak viszont nem szentelt kellő figyelmet, ezért úgy esett, hogy a semlegességre való törekvés súlytalanságba torkollott, a súlytalanság pedig tétnélküliségbe. Abban igaza van, hogy a Magyar Királyi Vármegyék kialakítása óta pojá-cák tömkelege szállt harcba a húsosfazék birtoklásáért, mint ahogy abban is, hogy a figurák és a módszerek máig alig változtak: dr. Heves Kálmán, Farkasfalvy Sándor, Hajlói, Virágos Mihály, Aranyos György vagy Schnaps mai, szlovákiai magyar politikai hasonmását még karakterek szerint is nevének lehetne nevezni, hiszen hat évszázad alatt az országhatáron kívül itt nem változott semmi; egyik a másiknak generációkon átívelő karikatúrája.

Aki Nagy Ignác óta is fehér holló: a Tornyai Károly-féle becsületes politikus (ember), ő nem valóságos, hanem

* Szereplők: Tornyai Károly: Olasz István, Dr. Heves Kálmán: Fabó Tibor, Farkasfalvy Sándor, alispán: Skronka Tibor, Dr. Aranyos Rudolf, főorvos: Mokos Attila, Aranka, a sógornője: Móga Piroska m. v., Kinga: Csikós Zoltán, táncosok: Bandor Éva, Hajlói, aljegyző: Culka Ottó, Nelly, a szobalány: Holocsy Krisztina, a kocsis: Parti Nagy Lajos, Schnaps, fogadós: Majorfalvi Bálint, Damásdi: Németh István, Virágos Mihály: Farkasfalvy Sándor, Aranyos György: Bernáth Tamás, Zabfalussy: Ropog József, Sámodi: Nagy László, a székely: Csikós Zoltán, Páró. Továbbá: Erdélyi Zoltán, Rab Zoltán. Ügyelő: Nagy László. Súlyó: Lehel Zoltán, a székely: Csikós Zoltán, Szilárd és Csicsó Tamás, Fénytechnikus: Rózsás Szilvia és Tárnok Zoltán, díszlettervező: Csikós Zoltán, Képzőművész: Kiss Mónika, Díszlettervező: Bozókai Mara m. v. Jelmeztervező: Strógon Zoltán, díszlettervező: Csikós Zoltán, Állás m. v. Dramaturg: Varga Emese. A rendező asszisztense: Farkasfalvy Sándor, díszlettervező: Csikós Zoltán, díszlettervező: Bozókai Mara m. v. Bemutató: 2010. február 15.

színpadi lény. Ő az, aki bocsánatot kér attól is, aki épp megalázza, eltiporja őt. A tisztességes embernek a politikai lét farkastörvényeinek útvesztői alapján buknia kell, épp ettől szokatlan a szerző filozófiája, aki az ismert körülmények, az ismert társadalmi viszonyok, az ismert magyar, bortól és pálinkától generált virtus ellenére is a tisztességet favorizálja; szokatlan, de érthető: ő így élt.

Abban is egyetértek Keszég Lászlóval, hogy a történet Európa bármely pontjára kivetíthető, az időpont viszont egyértelműen behatárolható: 1991 nyara.

A történet szereplői a maguk idejében, a maguk helyén, a maguk mikrovilágában egyéniségek, pozitív vagy negatív töltetű jellemek. Az ő karakterük határozza meg a mese érzelmi világát, amely nézőpont nem tűri meg azt, hogy valamelyik figura halványabb teljesítményt nyújtson, mint a partnere. Ha voltak buktatói a komáromi *Tisztújítás*nak – márpedig voltak –, akkor azokat a színészi alakítások szakadéka és csúcsai jellemezték.

A baj az, hogy a színészi játék mélypontját épp a női főszereplő, Aranka (Móga Piroska) találta meg, s ott ragadt a végéig. Ki is ő? Egy, a megözvegyülése következtében Pestről haza (vidékre) költöző hölgy, akinek a szépsége, vagyona és tetemes birtokai vonzzák a gavallérokat. Szófoszlányokból kiderül, hogy a hölgy erkölce nem makulátlan, erre utal dr. Heves megjegyzése: „Nagy madám, mondhatom”, valamint egy sejtetés, miszerint a jegyző, Hajlós korábban már tiszteletét tette Aranka ágyában, s afelől sincs kétség, hogy oda visszavárják: „Nézzen be hozzánk pár hét múltán, Hajlós.”

Az említett baj pedig nem járt egyedül, s ha a baj mint olyan képes fokozód-

ni, akkor Móga Piroska pechsorozatok áldozatává vált.

Az első az, hogy Kinga húgaként született, s a nővérét itt, ezen a színpadon Bandor Éva alakítja úgy, hogy amikor találkoznak, Bandor színészi varázslata által Piroska megszűnik létezni; ahányszor találkoznak, annyiszor tűnik el. Hiányzik, hogyne hiányozna, hiszen róla szól a mese.

A másik pech az, hogy a szerepében lubickoló Mokos Attila is olykor arra jár, s nem csinál lelkiismereti kérdést abból, hogy Aranka színészileg miként éli meg a találkozásukat.

Halmozottan peches szituáció az – mert ilyen is előfordul –, amikor a balsors mindhármukat egyszerre tereli ugyanarra a színpadra. Az viszont már a kínos kategóriába tartozik, amikor az epizódszerepet játszó Holocsy Krisztina (Nelly, szobalány) is lemossa őt a színről.

A pechsorozat vége már a miénk, nézőké, mert tanúi lehetünk annak, hogy az addig tisztességes iparosmunkát végző Olasz István (Tornyai) is belegabalyodik Aranka hínárjába, s a végén – amelyben mindenre fény derül, és a tisztesség enyhe korrupciós beütésekkel legyőzi az álnokságot – bizony sérül mind karakterében, mind szakmailag.

Dr. Heves Kálmáné nagy szerep a *Tisztújítás*ban, közel annyira meghatározó, mint Arankáé: a felületes, nagyképű, kivagyfi fiskális, mégis szuverénnek tűnő férfi szerepe. Karaktert formáló lehetőség, amelyben a színész mind verbálisan, mind gesztusokban, mind poénok szintjén kiélheti magát. Ezért érthetetlen számomra Fabó Tibor visszafogott, olykor önfeladó játéka. Az ő színészi múltjára végképp nem jellemző az, hogy ziccereteket hagyjon ki, most apatikusnak tűnt,

s a levertsége nyomot hagyott az egész előadáson.

A libikóka másik végén – a már említett Bandor Éván és Mokos Attilán kívül – többen is helyet foglalnak.

Markáns egyéniség Farkasfalvy szerepében Skronka Tibor, aki azon túl, hogy kialakított egy összetett jellemet – mely az áltisztesség, az álbecsületesség, valamint az álúriemberség keskeny pällóján egyensúlyozott –, ezt tolmácsolni is tudta; jelentős színészi erény. Nem mindennapos színészi teljesítmény a kampány két főkolomposa, Virágos Mihály (Szabó Viktor) és Aranyos György (Bernáth Tamás) alakítása sem. Játékuk tempója, kóklerségük és kollaborálásuk precizitása sokáig emlékezetes marad.

Schnapsszal, a fogadóssal nem tudott mit kezdeni a rendező, dramaturgiaiailag is megoldatlan: ha mindenkivel kollaborál, még Damázssdival, a hivatali szolgálával (Németh István) is, markában tartva a közeli és távoli dőzsölőket, ha minden fogadó az övé, ha veszi a bátorságot, és megfricskázza a regnáló alispánt, furcsán hat, hogy ő végzi a részek eltakarításának alantas munkáját is. Schnaps szerepével Majorfalvi Bálint nem azonosult, a lehetőségeit messze

nem használta ki, egy arra járó bőrkabátos, tornacipős ember tűnt fel olykor-olykor, akiről a szóbeszédből megtudtuk, hogy zsidó.

Hajlói (Culka Ottó) és Darabos (Tóth Károly) most kizárólag „jelenlétével emelte az est fényét”, mindkét figura a rafinált, szemtelen és gátlástalan feltörekvő ifjaké. Nem találták meg az ide vezető utat.

A kosztümként jegyzett ízléstelen konfekció egyfajta szándékot, törekvést sejtet, de mivel nem következetes, inkább illusztrációnak hat, ami egyfajta lekezelést jelent.

A díszlet – az uniformizált gyalult deszkakerítés és gyalult deszkakörhinta, hegyében a magyar huszár karikatúrájával – az előadás megvalósításának a céljait kiszolgálta, de mivel a tájat egy más hangulatú zene uralta, a nyersesség érzetét keltette.

El tudnám fogadni azt, ha a rendező tudatosan szembeállítja a tartalmat és a formát, ha mindez következetes. Nem volt az. Szórakoztató volt, s nem több.

Ui.: Innen is szeretettel köszöntjük Németh Istvánt, aki február 15-én volt 60 éves.

